

Handlingsplan mot mobbing i Stavangerbarnehagen.

STAVANGER KOMMUNE

Stavangerbarnehagen
kan barn

Innhold

Innledning	2
Mobbing i barnehagen	2
Definisjon på mobbing.....	3
Forebygging av mobbing.....	3
Når voksne mobber barn.....	4
Når voksne mobber voksne	5
Foreldresamarbeid.....	6
Å se mobbing i barnehagen	7
Tiltak ved mobbing.....	8
Vedlegg 1 Tiltaksplan mot mobbing	10
Tiltaksplan ved mobbing	11
Vedlegg 2 Egenvurdering.....	12

Innledning

Denne planen beskriver Stavangerbarnehagens syn på mobbing. Planen beskriver hva vi skal se etter for å gjenkjenne mobbing blant barn og voksne, samt hvilke tiltak som må gjøres dersom det forekommer mobbing.

Denne planen fokuserer på barn som opplever seg mobbet og de systemer rundt barnet som opprettholder mobbing. Det er ikke ønskelig med et spesifikt fokus på den som mobber og den som er offer. En slik tilnærming blir for enkel og begrensende for å kunne forstå den underliggende dynamikk bak mobbing.

Foreldrenes ansvar løftes frem da barnet inngår i sosiale systemer i og utenfor barnehagen, og foreldrene er barnets viktigste støttespiller uansett hvor mobbing foregår.

Planen gir føringer som den enkelte barnehagen må belyse gjennom egen handlingsplan eller i årsplanen, hvor de omsetter planen til pedagogisk praksis. Planen er ikke fyllestgjørende for barnehagen. Barnehagen og de ansatte har aktivitetsplikt dersom de opplever et barn mobbes. I egne planer må det komme frem hvordan barnehagen ivaretar aktivitetsplikten.

Handlingsplan mot mobbing skal bidra til:

- Å videreutvikle et likeverdig barnehagetilbud med høy kvalitet i alle barnehager
- At alle barn opplever å være betydningsfulle for fellesskapet
- Å definere voksnes holdninger til mobbing
- Å gi alle barn og voksne gode samspillsstrategier
- Å danne felles retning for arbeid mot mobbing i Stavangerbarnehagen

Mobbing i barnehagen

Mobbing finnes i barnehagen¹. I Stavanger kommune jobber vi med sosiale systemer i forebygging, avdekking og tiltak mot mobbing. Med sosiale systemer menes eksempelvis spontane lekegrupper, strukturer for organisering i barnehagen, voksnes grupperinger og barnehagen som helhetlig system bestående av barnehage, barn og voksne. Sosiale systemer kommer i mange størrelser, og mange komplekse strukturer ligger til grunn for systemets utvikling. Det er aldri barnets ansvar når noen ekskluderes - verken den som mobbes eller den som mobber.

Å jobbe forebyggende mot mobbing og sette i gang tiltak når mobbing observeres, handler om å jobbe med barns lekekompetanse og utvikling av vennskap. For barnehagebarn er trivsel i barnehagen i høy grad relatert til å ha noen å leke med. Alle barn må inkluderes i fellesskapet, de må omtales positivt, og de ansatte i samspill med foreldre må sikre denne prosessen.

¹ Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen, 2015

Definisjon på mobbing

I Stavangerbarnehagen defineres mobbing som:

“Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet”²

Definisjonen kommer fra forskningsrapporten “Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen”. Det er bevisst at ord som “gjentatt” og “over tid” ikke anvendes. Med tanke på små barn er det problematisk om mobbing må observeres over tid. En episode av ekskludering alene kan være utslagsgivende når det ses i sammenheng med andre opplevelser barnet har i eller utenfor barnehagen.

Det finnes andre definisjoner på mobbing hvor mobbingen må foregå over en periode, eller definisjoner hvor det presiseres hva mobbing ikke er, som tilfeldig erting. Med en ny forståelse og definisjon på mobbing åpnes det opp for en bredere forståelse av begrepet. Det er naturligvis ikke slik at alle former for erting og slåing i barnehagen er mobbing. Barn krangler, de utvikler seg, og situasjoner i lek og sosial omgang kan bli vanskelig. Dette er ikke nødvendigvis mobbing. I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere når noe er mobbing. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, samt kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

Forebygging av mobbing

For barn er venner og lek en forutsetning for å trives i barnehagen. Vennsksapsrelasjoner og lekekompetanse blir derfor fokusområder for barnehagens arbeid med forebygging av mobbing, samt iverksettelse av tiltak når mobbing observeres.

Det er de voksnes ansvar å støtte barn i etablering av vennskap og utvikling av lekekompetanse. I tillegg til vennskap har inkludering i lek en avgjørende rolle for barns opplevelse av tilhørighet.

Det er viktig å være seg bevisst at barn er født som kompetente mennesker, og det gode arbeidet med vennskap og lekekompetanse må begynne allerede på småbarnsavdelingen. I tillegg er det viktig å inkludere foreldrene, slik at barnet møter noe som er gjenkjennbart hjemme og i barnehagen. Inkluderingsarbeid er et felles ansvar for alle voksne i barnets liv.

Eksempel på god praksis:

Ved utarbeidelse av månedsplan får leken og vennskapet en sentral plass. Det reflekteres bevisst over hvordan barna skal støttes i lek og vennskap. Alle barn blir sett, og det arbeides med å inkludere alle barn i lek, danning av vennskap og økt kompetanse.

² Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen, 2015

Barnehagen forebygger aktivt mobbing ved å jobbe bevisst med danning, relasjonskompetanse og lekekompetanse. Voksne må støtte barna i utvikling av disse kompetansene og være barnets medspiller. Dette kan bety at den voksne må delta aktivt i barnets lek, og gjennom leken hjelpe barnet med relasjonsbygging, og vise barnet gode handlingsmønstre og kommunikasjonsformer. Det er de voksnes ansvar å vurdere når og i hvilken grad det er hensiktsmessig å være direkte involvert i leken. I tillegg er det viktig å jobbe med utvikling av egen praksis. En måte å gjøre dette på kan være gjennom observasjonsarbeid. Det er lett å se seg blind på egen praksis. Barnehagen kan derfor ha stort utviklingspotensiale ved aktiv bruk av observasjoner, tilbakemeldinger og eventuell endring av praksis. Barnehagen kan også bruke praksisfortellinger som et verktøy for faglig utvikling.

Dette betyr for barnet

- Barnet utvikler gode leke og relasjonsstrategier
- Barnet opplever seg som betydningsfull for fellesskapet
- Barnet har venner
- Barnet får støtte fra voksne etter behov
- Barnet veiledes i konflikthåndtering

Kjennetegn på god praksis:

- Leken prioriteres høyt i hverdagen, og arbeidet med lek er bevisst og pedagogisk
- Foresatte og ansatte har felles forståelse og tilnærming til vennskap og lek
- Ansatte ser og forstår relasjonsarbeid som sosiale systemer i konstant utvikling
- Personalet støtter barns vennsapsrelasjoner
- Personalet praktiserer anerkjennende kommunikasjon i arbeid med barn og i samarbeidet seg imellom

Når voksne mobber barn

At barn får utvikle gode vennskap og lekestrategier i barnehagen er svært viktig, og de voksne er viktige rollemodeller i denne prosessen. Det er derfor ikke tilstrekkelig å se på barn isolert fra de voksne når vi snakker om mobbing, vennskap og lekekompetanse.³

Det skjer at voksne ubevisst mobber barn. Å ta opp en problemstilling som voksen-barn mobbing kan være vanskelig, men ser man en voksen som utviser krenkende adferd mot et barn må det stoppes med en gang. Ansatte har aktivitetsplikt når mobbing observeres. Ansatte må sikre at alle omtales positivt. Språket som brukes om barn voksne imellom, eller overfor andre barn, er med på å definere andres oppfattelse av barnet. Uansett barnets bakgrunn, familieforhold og sosioøkonomiske status må alle unngå definisjoner hvor barnets intensjoner og handlinger defineres ut fra slike forhold. Setninger som "Den familien gjør alltid..." og "Hun er alltid så passiv", er med på å definere barnet på en uhensiktsmessig måte.

Ansatte kan ikke bare definere et barn som «mobber» og et annet som «offer». Slike definisjoner er ikke til hjelp for noen. Det er den voksnes ansvar å forstå barnets adferd ut fra

³ Luhman Explained from souls to systems, Hans-Georg Moeller.

barnets ståsted. Bruk av definisjoner på barn kan fastlåse barn i en rolle. Slike definisjoner kan i noen tilfelle være voksen mobbing av barn.

Anvendes konsekvens og "straff" når et barn utviser en uønsket adferd, er det med på å definere barnet negativt. En klassisk straff ved uønsket adferd hos barn kan være sosial utestenging. Et eksempel kan være:

«Marcus på 4 år slår koppen sin i bordet ved lunsjtid selv om den voksne flere ganger har bedt han stoppe. Til slutt tar den voksne kopp og mat fra Marcus og setter han alene i en krok, mens avdelingen fortsetter måltidet.»

Sosial utestenging er en gammel form for straff og en måte og adferdsregulere mennesker på. En slik form for adferdsregulering er mobbing og helt uakseptabel i Stavanger kommune. Når barnehagen lykkes med å skape et miljø av autoritative voksne, forbygges mobbing. Det gir barn trygghet og forutsigbarhet. Den autoritative voksne er det motsatte av voksne som mobber barn.

Det betyr for barnet:

- Barnet opplever likeverdig respekt fra alle voksne
- Barnet er alltid inkludert i fellesskapet
- Barnet opplever seg forstått
- Barnet får hjelp til utvikling av kompetansene sine

Kjennetegn på god praksis:

- Alle barn, voksne og familier omtales positivt
- Fokus på støtte og veiledning, ikke konsekvens
- Foresatte og barnehagen har dialog om felles tilnærming til barnet
- Vennskap og lek forstås i et systemisk tankesett

Når voksne mobber voksne

Sosiale systemer i barnehagen rommer alle, voksne og barn, og ulike sosiale systemer påvirker hverandre. Det er også aktuelt å snakke om mobbing blant voksne i en handlingsplan for barnehagebarn, da adferden, holdninger og språk blant de voksne er av stor betydning for barna. For å kunne få til gode relasjoner blant barn må de voksne daglig vise eksempler på slike relasjoner. Opplever barn mobbing blant de voksne er dette med på å sette en standard for hvordan det går an å være med hverandre. Mobbing er destruktivt for barn og voksne, og skal voksne kunne veilede og støtte barn er det viktig at de selv er gode rollemodeller. Derfor må mobbing blant voksne også tas på alvor. Opplever en ansatt seg mobbet eller ser en kollega som utestenges, må dette tas opp med styrer. Det er styrer sitt ansvar å sikre trivsel og godt arbeidsmiljø for sine ansatte.

Eksempel på god praksis:

Når familien kommer i barnehagen på formiddagen blir de møtt av en voksen som skaper øyekontakt og dialog. «God morgen! Så kjekt du kom i dag» sier den voksne til barna. I løpet av dagen er den voksne bevisst på å skape en-til-en kontakt med alle, om bare for en liten stund, for å fortelle barnet noe fint og anerkjennende.

Foreldresamarbeid

Sosiale systemer er ikke isolert til barnehagen og den tiden barnet tilbringer der. Barn inngår i mange ulike sosiale samspill i og utenfor barnehagen. Det er derfor viktig med et godt samarbeid mellom barnehagen og foresatte for å forebygge mobbing og for å håndtere mobbing når det vises. Det er barnehagen sitt ansvar å inkludere foresatte gjennom hele forløpet når mobbing observeres. Foresatte må tas med på råd og det må snakkes om hva foresatte kan gjøre hjemme for å støtte opp under barnehagens arbeid. Tiltak og planer må avtales i samarbeid med foresatte. Foresatte bør også samarbeide med barnehagen for å få en så god prosess som mulig.

Opplever foresatte at barnet deres utsettes for mobbing eller er med på å mobbe andre barn, er det viktig å dele denne informasjonen med barnehagen. Å oppleve seg mobbet er subjektivt, og det må være lav terskel for å ta en prat med barnehagen. På samme måte skal det være lav terskel for barnehagen å ta en prat med foresatte. Desto mer informasjon

barnehagen og foresatte deler med hverandre om barnets trivsel og samarbeider om felles tilnærminger, desto bedre kan det jobbes med barnets leke- og relasjonskompetanse. Foresatte skal bli mottatt på en god og ivaretagende måte hvis de kommer og forteller om mobbing. Barnehagen må lytte til og ta på alvor foresatte sine bekymringer.

Plan mot mobbing bør introduseres for foresatte når barna begynner i barnehagen for å bygge opp en felles forståelse om arbeidet mot mobbing i barnehagen. Ved mistanke om mobbing informerer barnehagen foresatte så raskt som mulig. En mistanke trenger ikke nødvendigvis føre til nye pedagogiske tiltak, men det er viktig å opprette dialog på et tidlig tidspunkt.

Er man som foresatt usikre på om barnet sitt utsettes for mobbing i barnehagen, gir www.nullmobbing.no følgende eksempler å reflekter rundt:

- Viser barnet glede over å være i barnehagen?
- Hva forteller barnet hjemme om barnehagen?
- Virker det som om barnet ditt har venner i barnehagen?
- Virker det som om barnet ditt kjenner seg trygg i barnehagen?
- Forteller barnet om lek og morsomme opplevelser?

*Eksempel på god praksis:
Barnehagen og foreldregruppen utarbeider felles retningslinjer for bursdags- og lekeavtaler. Å se andre barn bli invitert med hjem kan oppleves som ekskludering for den som står igjen. Det er viktig å håndtere valg på en inkluderende måte og kommunisere det til barn. Foresatte omtaler positivt andre barn og familier som del av et inkluderende fellesskap. Dette hjelper barnet til å ta inkluderende valg.*

Dette betyr for barnet:

- Gjenkjennbare og felles tiltak i barnehage og privat
- Alle omsorgspersoner støtter opp, og tar barnet på alvor

Kjennetegn på god praksis:

- Grunnleggende tillitsforhold mellom foresatte og personalet gir mulighet for en god dialog
- Foresatte og personalet opplever at det er lav terskel for å kunne ta en prat om mobbing
- I mobbesaker involveres foresatte tidlig. Foresatte må være en aktiv del i arbeidet.
- Hvordan foresatte kan være med å forebygge mobbing er et tema som har en naturlig plass på foreldremøter
- Det utarbeides retningslinjer for hvordan lekeavtaler håndteres i barnehagen

Å se mobbing i barnehagen

Det er ikke alltid lett å oppdage mobbing i barnehagen. Først må det differensieres mellom vilkårlig erting og mobbing, etterpå må en ta det på alvor og erkjenne mobbing når det viser seg. Det er viktig å jobbe bevisst med observasjon i barnehagen for å kunne se mobbing. Ansatte skal se hvert barn som et individ med egne behov, og samtidig se på de sosiale systemene og dynamikken i barnegruppen.

Når en observerer barn og barnegrupper er det også viktig å observere det som går bra, når vennskap lykkes og barn trives. Å vite hvordan barn leker og interagerer med hverandre i gode samspillsrelasjoner er et viktig fundament for å kunne se mobbing som en kontrast til dette.

Mobbing kan vise seg på ulike måter. Barn har egne handlingsmønstre for utestengelse og ekskludering. Det er viktig at de voksne har kunnskaper om dette for å kunne forstå og se mobbing i sin helhet.

Å forstå barnets handlingsmønstre er av stor betydning for å identifisere mobbing og tolke barnets handlinger korrekt. Barnets adferd er barnets språk og det er viktig at de voksne rundt barnet klarer å forstå hva barnet prøver å fortelle. Alle barn, uansett handlingsmønstre, skal oppleve seg forstått.

Barn som ekskluderes kan reagere ved å ødelegge leken for andre. Et slikt handlingsmønster betyr ikke at dette barnet nødvendigvis mobber, men det har tendenser til aggressive handlinger. Det betyr heller ikke at barnet er aggressivt. Barnet trenger veiledning og støtte fra voksne for å kunne inngå i fellesskap med andre barn. Det er viktig at barnet får erfaring med nye handlingsmønstre og hjelp til inkludering.

Eksempel på god praksis:

Helena(4år), går rett gjennom sandlottet til en gruppe barn, som straks skriker «Neeei!». Den voksne forstår dette var et forsøk på kommunikasjon. Den voksne snakker med Helena om det som skjedde. Det jobbes aktiv med å inkludere Helena og utvikle kompetansene hennes.

Voksne rundt barnet må være oppmerksomme på de sosiale systemene i barnehagen og hvilke strukturer som fører til ekskludering. Barn som utviser et slikt handlingsmønster er ofte godt synlige. Gjennom sine handlingsmønstre sikrer de seg å bli sett, men kanskje ikke forstått. Andre barn kan bli mer innesluttete, de kan virke slitne og trøtte. De søker mindre kontakt med andre barn og kan fremstå rastløse. Disse barn kan lett «gå under radaren» og bli usynlige om ikke en er bevisste på å se og forstå adferden deres. Disse barna trenger også hjelp til inkludering og utvikling av lekekompetansen sin, akkurat som andre barn gjør. Målet er det samme for alle barn - å føle seg betydningsfull for fellesskapet.

*Eksempel på god praksis:
Alexander(5år) får ofte en passiv rolle i lek med andre barn. Han tar lite styring i leken. Den voksne støtter Alexander i kompetanseutvikling, slik han etter hvert klarer inkludere seg selv og definere egne grenser.*

Dette betyr for barnet:

- Barnet defineres ikke utfra adferden sin
- Barnet opplever seg sett og forstått
- Barnets kommunikasjon tas på alvor
- Barnet får hjelp til selvregulering og inkludering

Kjennetegn på god praksis:

- Alle barn opplever anerkjennende tilbakemeldinger på adferden sin
- Ansatte sier fra om de ser mobbing fra andre voksne eller barn
- Det jobbes aktiv med sosiale systemer og inkludering
- De voksne tar ansvar for barn som ikke trives

Tiltak ved mobbing

Barn har ulike handlingsmønstre for å fortelle om mobbing og mistriivsel i barnehagen. Når en ser disse signalene er det viktig og reagerer raskt og støtte opp om barnet. Når det skal gjøres konkrete tiltak er det viktig og ikke bli låst i en tanke om et offer og en mobber. Mobbing er ikke noe isolert mellom to personer, og en kan ikke tenke tiltak ut fra en slik tilnærming. Tiltak ved mobbing må inkludere hele eller flere sosiale systemer for å kunne gi en meningsfull og holdbar endring.

Når vi ser et barn bli mobbet i barnehagen eller et barn selv kommer og forteller er det viktig at den voksne:

- Tar imot barnets subjektive opplevelse som sannhet
- Informerer foresatte og starter samarbeid og dialog
- Deler sine observasjoner med hele personalgruppen
- Barnet løftes frem og omtales positivt av de voksne
- Jevnlige samtaler med barnet hvor det lyttes og barnet blir tatt på alvor
- Det lages en handlingsplan for å jobbe med de sosiale systemene rundt barnet
- Tiltak må evalueres i samarbeid med foresatte

Barnehagen kan utforme egen tiltaksplan for håndtering av mobbing, eller ta i bruk tiltaksplanen og fremgangsplanen som vist i vedlegg 1. En tiltaksplan bør se på barnets relasjonskompetanse, lekekompetanse og kartlegging av barnets vennsrelasjoner. Det bør presiseres hvordan det i praksis skal jobbes med inkludering. Observeres mobbing må foresatte innkalles til et møte om den videre prosessen og handlingsplanen fylles ut i samarbeid med foresatte. Det er viktig det skrives referat fra alle slike møter.

Vedlegg 1 Tiltaksplan mot mobbing

Ved mistanke om mobbing.	Den som mistenker mobbing skriver ned observasjonen sin med én gang, og informerer nærmeste leder. Pedagogisk leder informerer styrer om observasjonen og i dialog med foresatte vurderes tiltak. Ut ifra konteksten vurderer pedagogisk leder om det skal snakkes med barna på dette stadiet.
Bekreftelse på mistanke om mobbing	Bekreftes mistanken om mobbing er det viktig at foresatte innkalles på møte for drøfting om videre tiltak, se tiltaksplan under. Pedagogisk leder er ansvarlig for arbeidet. Pedagogisk leder snakker med barna som utsettes for mobbing. Barna skal få fortelle om egen opplevelse av situasjonen. Styrer i barnehagen vurderer informasjonsdeling til hele personalgruppen ut ifra hva som er hensiktsmessig.
Barnesamtaler	Det settes av tid for barnesamtaler. Pedagogisk leder er ansvarlig for gjennomføring. Barnesamtaler må gjennomføres med fast intervall. Eksempelvis ukentlig, før nedtrapping i tråd med tiltaksplan.
Foreldresamtaler	Pedagogisk leder avtaler med foresatte hvordan oppfølgingssamtaler organiseres.

Tiltaksplan ved mobbing

Beskriv barnets relasjons og lekekompetanse, samt barnets vennsksrelasjoner.

Beskriv hvilke tiltak barnehagen og foresatte iverksetter med utgangspunkt i barnets vennsksrelasjoner og kompetanser. Tiltak må spesifiseres med ansvarsfordeling og tidsangivelse.

Beskriv i samarbeid med foresatte hvordan tiltakene skal følges opp.

Vedlegg 2 Egenvurdering

Spørsmål	Praksis må endres	Praksis kan bli bedre	Praksis er tilfredsstillende
Jeg praktisere anerkjennende kommunikasjon.			
Jeg er bevisst på å inkludere barna daglig.			
Jeg ser og er aktiv sammen med barn inne.			
Jeg ser og er aktiv sammen med barn ute.			
Alle familier møtes med likeverdig respekt i av meg.			
Jeg inkludere foresatte i alle relevante sammenhenger.			
Jeg griper inn når jeg ser et barn utestenges.			